

grænsninger er det et omfattende og i flere henseender spændende materiale.

Fremstillingen er samlet om at følge det politiske forløb. Det gøres ved referater af de mange forslag, der efterhånden blev fremsat, og af de debatter i presse og folketing, som de gav anledning til. Tilsammen gør de det muligt at begynde at danne sig et helhedsbillede af, hvorfor det gik, som det gik. Men man kunne nok ønske sig, at forfatteren havde hjulpet læseren lidt længere på vej ved at omsætte referaterne af forslagene til karakteristikker, der stærkere fremhævede deres politiske pointer. Og enkelte centrale spørgsmål kunne nok være drøftet grundigere på det tilgængelige materiale. Det gælder pensionistforeningernes fremvækst og partipolitiske tilhørsforhold, den tidlige radikale forkærlighed for folkepensionen (aldersrente til alle) og socialdemokraternes vaklen mellem den radikale linie og Jørgen S. Dichts forslag om en slags forsikringsmæssig overbygning. Det sidste spørgsmål er historiens kerne, som vel navnlig havde fortjent en videre udvikling.

Johan Peter Noack

Nye strømninger i dansk lokalhistorie.
(Forlaget Historia 1. Århus 1981),
201 s.

Titelbladet bærer ikke noget forfatternavn, og de fem redaktører har kun underskrevet forordet, hvor bogen præsenteres som en håndbog og debatindlæg. I begge egenskaber vil den kunne gøre nytte, da samfundets ændringer i de sidste generationer og nye synspunkter med nødvendighed også må ændre de mål, lokalhistorien skal sætte sig. Den ældre lokalhistorie, som den f.eks. ses i J. Kinchs skildring af Ribe, giver først byens historie diakronisk og derefter topografisk, men efter

de nye synspunkter synes et synkronisk udgangspunkt at være foretrukket med vægten på at skildre den helhed, et lokalsamfund udgør, og at fremdrage den hidtil anonyme skare af befolkningen, der hidtil ikke var fundet værdig til at omtales. At fremhæve det sidste er fortjenstfuldt og har været forsømt af den ældre lokalhistorie, men det er ikke let. Heldigvis kan etnologien bringe nogen hjælp, som *Annette Vasstrøm* viser det i sin artikel. Et andet hjælpemiddel er den statistiske metode, hvis anvendelse *Henrik Fangel* giver eksempler på. *M. Balle-Petersen* diskuterer de folkelige bevægelser, men vil sikkert ikke finde tilslutning hos alle, og allerede en definition af det folkelige vil man have svært ved at enes om, men hendes indlæg er ved sin lærdom og metode værd at lægge mærke til. Andre artikler af *Knud Prange*, *N. Windfeld Lund*, *J. Burchardt*, *Verner Bruhn*, *Claus Bjørn* og *Flemming Mikelsen* belyser andre sider af de krav, det nye syn på lokalhistorien stiller til dem, der vil dyrke denne forskning. De er så store, at mange ikke vil mene, at de kan opfylde dem, og da alle ni artikler er skrevet af folk med solidt fagligt fodfæste, har forfatterne måske overvurderet den jævne lokalhistoriker, der alene af interesse for det sted, hvor han lever, søger at skildre dets fortid. Det ser ud til, at lokalhistorikeren ikke alene skal beherske historisk metode, men også statistik og talrige andre videnskaber for at kunne give et alsidigt billede af sin egn. Forhåbentlig er denne betragtning for pessimistisk, så bogen efter sin hensigt kan fremme et nyt syn på et gammelt emne. Ændringerne ses bedst ved at sammenligne bogen med dens forgænger, *Haandbog i Hjemstavnsforskning og Hjemstavnskultur*, der under redaktion af *Regnar Knudsen* udkom 1939. Det kan fremhæves, at den sidste brin-

ger de filologiske og arkæologiske sider af lokalhistorien frem, som savnes i det nye debatindlæg.

Helge Søgaard

Evald Tang Kristensen og Peter Olsen m.fl.: *Gamle kildevæld*. Red. Erik Høvring Pedersen (Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, 1981) 166s. 228,50 kr.

Oprtryk af ældre bøger er blevet moderne, men denne kan bedre betegnes som en ny og forbedret udgave af den skildring, der udkom 1927. Teksten er meget forøget med tillæg af andre dele af Evald Tang Kristensens rige produktion, som har berøring med de personer, der omtales. Mens indsamlingen af folkeminder i forrige århundrede væsentligt skete af folk uden for den kreds, hvori traditionen levede, stod Evald Tang Kristensen både som en almuesmand og en videnskabsmand og havde derfor usædvanlige forudsætninger for at forstå de mennesker, der blev hans kilder, og for at underkaste sig de hårde vilkår, under hvilke indsamlingen måtte foregå. Bogen bringer både en oversigt over mange af de kilder, hvorfra han hentede sit stof og samtidig en beretning om en gruppe i samfundet, som vel nu må betragtes som uddød. Det sidste er måske det vigtigste og suppleres udmærket af fotograf Peter Olsens arbejder, hvem de fleste af fotografierne skyldes. En nærmere behandling af beretternes vidne-værdi gives dog ikke.

Skildringerne fører ind i en verden, hvor menneskene måtte leve i en ufattelig nøjsomhed, men dog havde et åndsliv, der ganske vist var et andet end det, som prægede andre lag i samfundet, men ikke var mindre værdifuldt. De i det store og hele mundtligt overleverede viser, sagn, eventyr, ordprog o.a. havde hos disse mennesker

fundet et fristed, hvorfra de blev reddet i sidste øjeblik som det sidste led i en lang udviklingsrække. Enkelte af meddelerne kan kun betegnes som særlinge, der ville stikke af, hvor de så end blev sat. Det gælder for læreren Jens Trøstrup, af hvem der findes en drastisk beskrivelse, der kan forøges med en biografi af H.P. Hansen, Herning Museum, i en bog fra 1930, men om andre skal det siges, at de vækker beundring, fordi de trods de hårde ydre kår stadig bevarede deres personlighed.

Diskussionen om sagnenes historiske værdi vil formentlig stadig vedvare, og når eksempelvis kampen mellem dronning Margrethe og kong Albrecht (den bekendte fra 1389) henlægges til Gammelstrup Hede vest for Viborg, må en litterær overlevering have medvirket, da de to fyrstenavne ikke kan have været bevaret så længe i mundtlig overlevering, og de er heller ikke det vigtigste i sagnet, men dronningens tabte penge, som man forgæves har søgt at få fat på. Sagn og eventyr er i dette og i mange andre tilfælde ønskedrømme hos de fattige bærere af overleveringen, og på denne måde søgte de en erstatning for de bedre kår, der var dem nægtet. Selv om man er parat til at frakende de historiske sagn enhver troværdighed, er de dog værdifulde kilder til den forestillingsverden, der har hersket hos meddelerne, da de blev optegnet. Til studiet af den folkelige tradition giver denne udgave nye og velordnede bidrag.

Bogen er tilegnet Johannes E. Tang Kristensen til hans 75 års fødselsdag.

Helge Søgaard

Hans Qvesel (udg.): Iver Iversen: *Vestjyske skildringer*. (Historisk Samfund for Ribe amt i samarbejde med Den almindelige danske lægeforening, 1980). 68 s.